

ЦРНОГОРКА.

ПРИЛОГ „ЦРНОГОРЦУ“ ЗА ЗАБАВУ, КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ

БРОЈ 21.

ЦЕТИЊЕ 11. ДЕКЕМБРА 1871.

ГОД. I.

ЖИВОТОПИСИ СЛАВНИХ ЉУДИ.

(С руског преводи Марко Драговић, богослав.)

I. Тиверије и Кај Грасп, римски народни трибуни.

Тиверије и Кај Грасп били су два најчеститија човјека старог доба, и главни римски племећи.

Они су били синови Тиверија Семпронија Граса, који је био римски конзул и славни војсковођа, он је више пута дочекивао у триумфу због славних побједа. Браћа Грасп били су по мајци рођаци славног Циципиона. Оба су имали велики ум, узвишена и благородна осећања, савршено безкористољубље, силно и троњавајуће красноречије, диваниту ревност к правди, и ваздашњу првост к тираниству.

Тиверије је имао врло милог савезника (облик, изглед) и све пријатности које су узвишаваале његова природна даровања. Разум је његов био украшен са најправнијим и најбољим наукама тога врсина. У тридесетој години био је најславнији оратор (говорник). Слог му је био чист, ријечи отворене, изражаји прости, разумљив и свагда благородни. непријатељи су његови говорили да он због особите љепоте крије у себи велико честољубље, и да је сва његова приврженост к народу основана на честољубљу; а не на добрим и благородним напјерима.

Велика љубав коју је Тиверије имао к своме народу побуди га да предложи сенату да се земља раздијели међу многобројном римском сиротињом. Ово је још прије покушавано, али су римски племићи били одбацили и забрањили; но Тиверије не гледајући на то попустише опет то питање. Говоре да је Тиверија на ово највише мајка побудила. Она је често пута говорила укорављујући га: „Тиверије, Тиверије! мене Римљани не зову мајком Грахом, но само тешком Циципионовом.“ Тиверије се разгори укориња своје мајке, коју је јако љубио, и дигне се на поприште обштега дјела.

У великољепном граду Риму ће је прешло готово сво богатство с истока, прости је народ бивао све сиромашни што су племићи били све богатији, зато он обрати пажњу на сиротињу како би се и њима помогло. Он се дигне међу сенатицима и народом и у својој биједи за народ између осталог рекао је и ово: „Господо племићи! И саме дивље животиње ради пребивања, а храбри римљани који гину ради одбране своје земље живе само на отвореном пољу, неимајући ни домова ни уточишта но се скитају тамо амо са својом женом и дјецом. Они се бију ради тога да разпростране државне земље и државне дохотке, зар ради разкошног уживања племића?! Називају их освојачима свијета а ви им недете ни лакта земље ће ће се укупати.“

Ове ријечи Тиверијеве узмутише народ и озлоједи масице. Рим се раздијели на двије партије. Свака сиротиње са богаташима састварила је страшно позорште. Племићи се дигну против Тиверија, али његова тврдоћа и постојанство одржала га је у предузетом дјелу. Он је с почетка био толико успио својим лијеним говором да су били племићи изабрали три човјека који ће раздијелити земљу међу сиротињом. Али се опет предомисли да ће то бити по њих опасно на заповједе да се опет посао прекине. У то вријеме изиде у Тиверију рок владе; али народ који је био у њега јако заљубљен опет га изабере.

Сенатори с тијем није су били задовољни. Они помоћу својих присталица разбјерају сабрани око Тиверија народ; али Тиверије није хтио бјегати него остане ту нежалети свој живот дати за народне цјели.

У сред оваког нереда један друг Тиверијев подворен од сената прискочи да га убије, (проклето му и име и племе) али га не убије по само рани. Тиверије жестоко рањен ишти се могао бранити ни бјегати и тако присталице сеначке скоче и убију га.

(Продужиће се.)

Шта се догодило поручику Јергунову.

Од Ивана Тургељева.

(Свршетак.)

— Шта, ти неносиш крст? Јеси ли ти дакле Јеврејка или Туркиња?

— Ми то неносимо, понови она опет. Хоћеш ли да вам што пјевам? Ја ћу пјевати. Поручик брзо тури крст у шпаг и обазре се, јер је чуо њеку шкрипу у зиду. „Шта је то? повиче.“

— Мишеви, мишеви, одговори Колибра брзо и хитро обухвати са својим голџем, глаткијем рукама главу поручикову и стане га жећи по образу са врелијем пољупцима, као са усјавијем гвозђем. И он обухвати њу, али му се она као змија извуче из наручја. „Сад ћемо пити каву.“

— Остави се каве.

— Сад ћемо, сад ћемо.

И она наспе двије шоље каве. Јергунов баци у једну парче шећера и попије је на један пут. Учини му се **КАВА ВРЛО ЈАКА И ВРЛО ГРКА.** Калибра га гледаше смијенивши се и узне своју шољу принео **У ПЛУСНАМ** и опет остави.

— Што ти непријем?

— Ја ћу полако.

— Па сједи један пут до мене.

— Одмах. Најрије ћу пјевати.

— Добро, само сједи.

— Па ћу и играти. Хоћеш?

— Ти и играш? То би вољно видити, али послје.

— Не, не, али ја те јако љубим.

— Збиља? Е на онда играј.

Калибра узме гитару и ударајући полако љубаше се сад на једну сад на другу страну. Она се веселијаше, очи јој бјеху чисто затворене, али опет се свијетлијаху. Јергунов не могаше одвојити очију од ње. Колибра се не мишаше с мјеста, само се подизаше сад на прете сад на пете. Само један пут се брзо окрене, а у исти мах пребаци хитро гитару преко главе и цикне, на онда опет настави тихо своју пјесму. Међутим сјеђаше Јергунов ња дивану и гледаше непрестано Колибру. Необично осјећање га обузимаше. Осјећање се врло лак, чињаше му се да је без тјела и да

плива по безграничном простору. При томе као да му мрави њаху по леђима. Ненаказано пријатна млатавост обузимаше му тјело, а на очи му долазаше дремеж. Више ништа није желио. Чињаше му се, да га њеко уљубљује. Њеки вео застираше му Калибру. „Зашто то? запита Јергунов.“ Ах, то је дим... овђе је магла.“ И њеко му приђе и љубаше га, и шапташе му на ухо пријатне ријечи, које се почињају, а не довршаваху. Па један пут му се учини око његове Колибре велико као какав свод од моста, гитара јој испадне из руке и одјекне као из највеће дубине. Један пријатељ његов ухвати га од остраг и намјести му маражу на врату. Одмах за тијем опази поред себе онога непознатог са три сребрна дугмета, са дебелим брковима и орловскијем носом, који бјеше изврнут, а и бркови стојаху на мјесту очију, а очи на мјесту бркова, но Јергунов се томе не чуђаше ни мало. Шта више држао је да тако мора бити, и већ је хтјео да каже носу: „Добар дан Грегоре,“ но опет није, јер је одлучно, да путује са Калибром у Цариград и да се тамо вјенча, јер је она била Туркиња, а султан га примио за Турчина. Путovati је могао с тијем лавице, што му је дошла једна жаба. Уће уутра, а с њим и Колибра. Дође у Цариграду. Куће мале као зирене Калибе, а Турци имају сви озбиљна, **ЦИРЕНА** је и палац, у којем ће живити са Калибром. Свуда види спулетне, војничке ће дувају у трубе, и на кућама слике Мухамедове као рускога ђенерала. Али што Колибра трчи пред њим и вуче за собом кроз собе дугачки скуш? Што неће да се осврне на њега? Сад је опет магла, са свијез магла. То није више Колибра, него млади племић, он његов slugа, па сад мора да се за њим увлачи у један дурбин, који све тјешњи постаје. Не може више ни приријед ни патрати не може да се макне, страан терет паде на њега; уста су му пуна земље...

Једва један пут отвори поручик очи. Брше дан, а око њега мртва тишина. Свуда вршише оцат, и свуда око њега њешто бјеше. Гледа — и види да је завјеса на постели. Хоће да подигне главу — не може, руку — не може. Шта је то? Погледа низасе. Види опружено дугачко тјело, застрто грубим **У** немијем покривачем. По дугом посматрању, види да је то његово тјело. Хтједе викнути, али не могаше. Наједан пут чује њеки тешики **У** и једна рука макне завјесу. Један стари **У** валад у окривеном војничком кауџу сто

пред поручником. Обојица стајаху зачуђени. Велика боца приближи се уснама поручикови-
ев из којих је жељно пио воде. Језик му
се одржеши.

— Ће сам ја?

Инвалид га опет погледа, па оне и опет
е врати са једнијем човјеком у униформи, а
поручик опет запита:

— Ће сам ја?

— Дакле, неће умиријети, рече човјек у
униформи. »Ви сте у болници, али ви не сље-
те говорити, ћутите и спавајте.

Поручик се мало чуђаше, па опет изне-
могне.

Сјутра дан дође опет лекар. Јергунов је
до при себи. Лекар му честитање што је
стао у животу и заповједа да му се глава
вет аривје.

— Шта, глава? Зар има што год...

— Не свијете се ни јакчаги ни говорити,
заповједа лекар. Будите мирни и захваљите
богу!

Али ће су новци... новци државни...

— Ево га, опет почиње. **Националне доносите**
брозо леда.

Прође једна неђеља. Поручик се бјеше
толико опоравио, да је лекар смислио да му
може све казати, шта му се догодило. И ево
шта је чуо:

16. Јуна у 7 ура у вече посетно је он
дешављни пут г.ђу Фричову, а послјје поноћу
17. в. м., дакле двадесет и четири уре посл-
је тога, нашао га је један настир двије врсте
са Николајева у једној јаруги са разбијеном
главом и са модрицама на врату. Униформа и
претук бјеше му откопчан, а сви цеонови извр-
нути. Ни чакора ни кемера не бјеше уз њега.
По трагу нашдо се, да је поручик морао бити
довучен из главне улице у јову јаругу и тек
у мора бити да му је глава разбијена. Јер
ушта трагом није се могла ни једна кап крви
ћи, а оиће ће је лека дежаше читава докча
ва. Убице морали су га дакле најприје оне-
ствити, па тек онда убити. Само својем ја-
у свјетаву имао је поручик да захвали, што
остао у животу, па је ипак тек послјје пет
неђеља дошао к себи.

Јергунов је одмах написао опиширан из-
вјештај о несрећи, која га је снашла и тачно
је назначио кућу г.ђе Фричове. Полиција је
одмах похитала тамо, али не нађе више нико-

га. Гњездо бјеше празно. Домаћин куће, један
наглов старац бјеше истина ухваћен и одве-
ден пред полицију, али од њега недозпадохе
ништа. Он је сједио са свијем на другом крају
вароши. Све што је знао, то је, да је прије
четири мјесеца издао кућу једној Јеврејки по
гласу путнога листа Шонуа или Шолулка
називана, а то је у своје вријеме јавно поли-
цији. Једно младо девојче, које је такође има-
ло путни лист, наскоро за тијем дошло је
оној баби.

А од чега су они живили, то није знао.
Јусу ли још кога они држали под кривом, ни
то није знао. А што се тиче момка који је
чувао кућу, тај је отишао у Петроград, Одесу
или куда на другу страну. Нови чувар дошао
је у службу тек од почетка Јула.

По добивенијем извјештаја Шолулка са
својијем друштвом отишла је из Николајева
20. Јула, а онга тајанственога човјека, што
изгледаше као циганин са она три сребрна
дугмета и оно чудно створење са дебелим
косом — не познаваше или не хтједе нико по-
знавати.

Тек што је поручик устао из постеље,
отишао је сам у ону кућу. Ушавши у малу
собу, у којој се са Колинбом забављао, и
која још мирисаше на монуе, нашао је још
једна тајна врата, уз која потоњи пут стајаше
дизан. На вратима је сигурно ушао убица.

Поручик је дучиласти све појединости
на расположење и истрага се започне. Миош-
ти табакане умерена расасало се на све стра-
не, и толико исто са нумерама вратило се у
Николајев — и то бјеше све. Оутужене лич-
ности ненађене се а тако исто и новци — 1917
рубала и њеколико ковчежа. А у оно вријеме
то небјеше мала суза.

Десет година одбијали су поручнику од
плате, да држава ту суму наплати, и још би
дуго одбијали, да није био помилован.

У први мах бјеше Јергунов тврдо увјерен
да је главни виновник његове несреће његова
исвјерна Емилија. Он се сјети онога дана, ка-
да је код ње на дивану заспао, и пошто се
пробудило, да је видно њу збуњену и да јој
је нашао маказице у шишагу, а свој кемер про-
резан. Она је све видела — рече у себи, па
је казала оnome старом ђаволу и обама дру-
гијема. Она ми је бацила замку, када ми је
писала, да дођем, и ја одох слијепо — али
ко би тако што и помислио. За тијем је пред-
стављао себи добро, лијепо лице Емилијино
везине мале, смијешљиве очи. О, жене, жене,
рече шкрипећи зубима. Ви крокодили! Но када

је сасвијем изишао из болнице, дозвоа је њешто, што му је дао сасвијем друге мисли.

Напие, онога дана када су њега полујертва доишли у варош, дотрчао је једно ђевојце, по описивању пста Емилија, сва у сузама и сарасплетеном косом у стан његов, а пошто се извјестила о њему од његова посдужитеља огрчала је у болницу као позван себе. Ту је чула, да ће поручик до сутра умријети и она је отишла у највећем очајању. Дакле види се да убиство није њен посао. Или је она преварена? Или није добила свој дио од пљена? Или се у њој савјест пробудила? На ипак је отишла из Николајева са оном вештицом. Поручик није зна шта да мисли и често је досађивао своје слуги са распиткивањем о оној ђевојци: шта је рекла и како је изгледала?

Осамнајест мјесеци послје тога добије поручик писмо од Еяиције на њемачкој језику, које је он одмах дао превести и које нам је више пута показивао. Било је пуно правописни погрешака и мноштво удивителни. На писму је био поштачки жиг „Бреслау“, а садржај је овај:

„Мој драги незаборављени Флорестане! Мој господине поручиче Јергено! Колико сам се пута закљњала да вам пишем, али увјек сам на највећој жалост моју одлагала, и ако је за мене најстрашнија писмо, да би ме ви држали за учесника у овом страшином злочинству. О, мој драги г. поручиче, вјерујте ми, онај дан, када сам чула, да сте ви овет здрави, најљепши је у моме животу. Потпуно оправдање не могу на жалост ни чекати, јер, нећу да тајим, ја сам донста крива, што сам вас одала, да ви посетите на гјелу повце (као што код нас носе касаци и марвени трговци.) Шта више у шали сам и то рекла, да неби баш рђаво било, да вам се њешто узме од тога! А стара вештица (ах! г. Флорестане, она није ни била моја тетка) одмах се договори са оним зликовцем Луђијом и његовијем помоћницима. Ја вам се закљњем гробом матере моје (која је била поштепа жена, а не као ја), да ни данас не знам, који су оно људи. Све што сам знала то је, да је онај Луђига са још јединијем дошао из Букарешта, и да мора бити да су велики зликовци, јер су се крлили од полиције и имали су доста злата и драгоцености. Страшан је био човек тај Луђига, ништа му није било лакше него убити човека. Он је говорио све језике и он је писао оно писмо, и он је нашао све оне ствари, које је куварница покрала. Он

је знао све! Све! Све! Чудио је створење оно био! Он је говорио баби, да ће вас њекијем пићем само опити и изнијети из вароши, па онда казати, да незна ништа о вама и да сте се можда сами опили. Но нитков предомисли се и нашао је за боље, да вас уклати са савјета. Он је писао оно гадно писмо и баба је лукавством управо силом уклатила из куће. Ја нијесам ништа сузињала и само сам се страховота бојала тога Луђига, који ми говораше „одејћи ћу ти врат као кокошки!“ И када ми је то говорио, страховота је засукљива своје бркове!

Лукавством ме одведоше у једно друштво... Ах г. Флорестане, не могу вам све приказати! Скоро да полудим, кад помислим, да сам доникле и ја крива вашој несрећи, па ипак сам с оним људима побјегла, јер шта би било од нас, да нас је полиција тамо ухватила. Но брзо сам их оставила, па и ако сада живи у највећој бједи, често и без командња хљеба, бар ми је душа мирна! Нешитајте ме за што сам дошла у Николајев. На то вам ја би могла одговорити. Училила сам странну звјелу. Завршијем писмо с једном млабом гос. Флорестане. Ако се икада из сажљивља сјетите наше сироте, мале Емилије, немојте се јсетити као странника. Бог види моје срце, погрнјешила сам, али опака нијесам! А увијек вам љубити мој једини Флорестане! И што је најбољега на свијету, то ћу увијек вама желити! Када примите моје писмо, отпишите ми њеколико ријечи, да знам да сте га пријали. Тјем ће те учинити јако сретном вану одаву Емилију.“

П. п. Ја сам вам њемачки писала, јер не умјем другим језиком изразити своја осјећања, но ви можете мени и руски писати.

— На јесте ли јој одговорили? писало поручика.

— Хтео сам више пута, али како? Њемачки не разумијем, а руски?... Она би морала коме дати, да јој преведе. А то — ви не разумијете — достојанство спудета — у кратки нијесам јој одговорно.

И сваки пут, када би довршио приповјеску дрмао би главом и уздахнуо би јако. Тетка је младост рекао би. А ако је не слушаоцима био један новајлија, који би и пут слушао његов знаменити догађај, увијек би му узео руку и ставио је на своју главу, да онима рану, која је била донста јако велика — од једнога уха до другога.